

УДК 655.41–051(477.83–25)“1751”(093)

“...TEN OSTATNIEY WOLI MOIEY ZESTAWUIĘ TESTAMENT”.
ЗАПОВІТ ЛЬВІВСЬКОГО ДРУКАРЯ ПАВЛА ЮЗЕФА
ГОЛЬЧЕВСЬКОГО 1751 РОКУ

Андрій ФЕЛОНЮК

*Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського
НАН України, Львівське відділення,
вул. Винниченка, 24, м. Львів, 79008, Україна, тел. (032) 235-73-02,
ел. пошта: afelonyuk@yahoo.pl*

Опубліковано заповіт львівського друкаря та книгаря другої третини XVIII ст. Павла Юзефа Гольчевського. Цей акт останньої волі, складений 3 жовтня 1751 р., вводить дослідників у світ тогочасної духовної й матеріальної культури, у родинне коло та професійне середовище заповідача, а також є свідченням його барокової ментальності. Тестамент відображає високу релігійну свідомість друкаря, його матеріальний добробут – друкарню та склад книг, значну кількість коштовностей і два будинки. Саме ці аспекти життя П. Гольчевського дотепер залишалися невідомі в історіографії. Тестамент написаний за типовим формуляром заповіту ранньомодерної доби, яким зазвичай послуговувалися представники шляхетського стану, міщани та селяни. Подібного типу документи є неоцінним просопографічним джерелом для вивчення біографій друкарів і загалом приватної друкарської ініціативи на українських землях у XVI–XVIII ст.

Ключові слова: Павло Юзеф Гольчевський, заповіт, друкарня, джерела до історії книговидання, книгодрукування.

Книгодрукування на українських землях XVI–XVIII ст. надалі залишається актуальною дослідницькою проблемою. Незважаючи на майже двохсотлітню історіографічну традицію, підсумовану в останні 50 років у працях Ярослава Ісаєвича, Якіма Запаса, Євгенія Немировського, Едварда Ружицького та інших учених, існує ще багато білих плям у наших уявленнях про цей вияв культурного життя ранньомодерного часу. Недостатньо вивченими є приватні ініціативи книговидання – йдеться передусім про постаті тих друкарів, які професійно працювали в містах з великим книжковим ринком. Особливо це стосується Львова XVIII ст. Якщо про Івана Филиповича¹ чи Яна, Лукаша й Казимира Шліхтинів² ми маємо окремі дослідження, то про іншого представника професійного друкарського середовища міста – Павла Юзефа Гольчев-

¹ Вуйцик В. Нові документальні відомості про українського гравера та друкаря Івана Филиповича // *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. – Львів, 1998. – Т. 236: Праці Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. – С. 457–463. Див. також: Лильо О. Посмертний опис майна львівського гравера і друкаря середини XVIII століття Івана Филиповича // Там само. – С. 464–476.

² Фелонюк А. Шліхтини – львівські друкарі XVIII століття // *Львів: місто – суспільство – культура*: зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Т. 8, ч. 2: Культура, освіта, наука, церква. – С. 195–209; Feloniuk A. Szlichtyn Jan Łukasz // *Polski Słownik Biograficzny*. – Warszawa; Kraków, 2012. – Т. XLVIII/3, zes. 198. – S. 388–389; Ejusdem. Szlichtyn Kazimierz // *Ibidem*. – S. 389; Ejusdem. Szlichtyn Łukasz // *Ibidem*. – S. 389–390.

ського – інформація надзвичайно фрагментарна³. З літератури довідуємося, що він з'явився у Львові 1736 р. Тоді ж отримав королівський привілей на друк і розповсюдження книг⁴. Більше знаємо про репертуар видань, які побачили світ у його друкарні (51 позиція)⁵. З біографічних даних про самого П. Гольчевського відомо лише те, що він помер між 1751 і 1754 рр., а його друкарню викупив Ян Шліхтин, який від 1754 р., згідно з королівським привілеєм, розпочав власну видавничу справу⁶.

З огляду на це першорядним дослідницьким завданням для вивчення життя й діяльності П. Гольчевського є залучення до наукового обігу нових документальних матеріалів. Найціннішими є джерела приватної тематики: листи, заповіти тощо. Виявлений тестамент, опублікований тут, кидає нове світло на життєвий шлях друкаря⁷.

Акт останньої волі складений у Львові 3 жовтня 1751 р. Це типовий бароковий заповіт, за формою подібний до інших тестаментів шляхти, міщан і селян⁸. Спершу в документі наведено загальні релігійні формули, у яких його автор просить опіки в Господа Бога, Богородиці та свого ангела. Він заповідає поховати своє тіло в костелі

³ Загальні відомості про друкаря та його друкарню див.: Golczewski Paweł Józef // *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*. – Wrocław; Kraków, 1960. – Zesz. 6: Małopolska – Ziemie Ruskie / oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, W. Krajewski. – S. 103–104; Opalek M. Golczewski Paweł Józef // *Słownik pracowników książki polskiej* / pod red. I. Treichel. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 273; Rózycki E. *Książka polska i księgozbiory we Lwowie w epoce renesansu i baroku*. – Wrocław, 1994. – S. 67–70.

⁴ Люблінська дослідниця Марія Юда опублікувала регест привілею короля Августа III 1736 р. на сервіторіат (вилучення з-під міської юрисдикції та підпорядкування королівській) і заснування друкарні П. Гольчевського (*Privilegia typographica polonorum. Polskie przywileje drukarskie 1493–1793* / oprac. i wyd. M. Juda. – Lublin, 2010. – S. 315).

⁵ Запаско Я. П., Ісаєвич Я. Д. *Пам'ятки книжкового мистецтва: каталог стародруків, виданих на Україні*. – Львів, 1984. – Кн. 2, ч. 1 (1701–1764). – С. 50–90.

⁶ Фелонюк А. Шліхтини – львівські друкарі XVIII століття... – С. 200, 208–209.

⁷ Джерельну згадку про те, що заповіт було складено 3 жовтня 1751 р., і про окремі його положення нам вдалося виявити в матеріалах міського походження у зв'язку з дослідженням життя й діяльності друкарів Шліхтинів (Фелонюк А. Шліхтини – львівські друкарі XVIII століття... – С. 200).

⁸ На сьогодні існує численна література, де вивчається тестамент у різних аспектах. Див.: *Testamenty szlachty krakowskiej: wybór tekstów źródłowych z lat 1650–1799* / oprac. A. Falniowska-Gradowska. – Kraków: Nakł. PAU, 1997. – 261 s.; Кочеркевич Я. Побут львів'ян XVII ст. (джерелознавчий аналіз заповітів) // *Студії з архівної справи та документознавства*. – Київ, 2003. – Т. 10. – С. 55–57; *Cui contingit nasci, restat mori. Wybór testamentów staropolskich z województwa sandomierskiego* / oprac. M. Lubczyński, J. Pielas, H. Suchojad. – Warszawa: Wyd-wo Naukowe Semper, 2005. – 264 s.; Вінниченко О. Формуляр шляхетського заповіту першої половини XVIII століття (спроба дипломатичного аналізу) // *Дрогобицький краснавічий збірник*. – Дрогобич, 2008. – Вип. XI–XII. – С. 527–555; Ї ж. Побожні записи і порятунок душі в ментальності ранньомодерної людини на матеріалах шляхетських заповітів першої половини XVIII ст. // *Наукові записки Українського католицького університету*. – Львів, 2010. – Число II: Серія Історія. Вип. 1. – С. 51–65; Ї ж. Спадкування за заповітом в українських землях: генеза і правова регламентація у шляхетському середовищі Речі Посполитої // *Записки Наукового товариства імені Шевченка*. – Львів, 2010. – Т. CCLX: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – С. 74–87; Możejko B. *Rozrachunek z życiem doczesnym. Gdańskie testamenty mieszczańskie z XV i początku XVI wieku*. – Gdańsk: Wyd-wo Uniwersytetu Gdańskiego, 2010. – 209 s.; Білоус Н. *Тестаменти киян середини XVI – першої половини XVII ст.* – Київ: Вид. дім “Простір”, 2011. – 200 с.; *Dług śmiertelności wyplacić potrzeba. Wybór testamentów mieszczan krakowskich z XVII–XVIII wieku* / oprac. E. Damowska. – Kraków: Nakłd. PAU, 2011. – 235 s.; Popiołek B. *Testamenty mieszczan lwowskich i krakowskich XVII–XVIII wieku // Львів: місто – суспільство – культура: зб. наук. праць*. – Львів, 2012. – Т. 8, ч. 1: Влада і суспільство. – С. 227–236; Petriśak B. *Pisarze miejscy lwowscy jako testatorzy i spadkobiercy od XIV do pierwszej połowy XVII wieku // Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*. – Warszawa, 2013. – Nr 2. – S. 295–304; Augustyniak U. *Testamenty ewangelików reformowanych w Wielkim Księstwie Litewskim w XVI–XVIII wieku*. – Wyd. II, popraw. i rozszerz. – Warszawa: Wyd-wo Naukowe Semper, 2014. – 300 s.; *Testamenty chłopów polskich od drugiej połowy XVI do XVIII wieku* / oprac. i wyd. J. Łosowski. – Lublin: Wyd-wo UMCS, 2015. – 519 s.

отців реформатів, що розташовувався на Краківському передмісті, а для погребу виділяє 10 червоних злотих. Оскільки домовина вже була готова, виділені кошти призначалися на свічки, лампи, дзвонарям – 4 червоних злотих і на заупокійну Службу Божу різним чернечим спільнотам – 6 червоних.

П. Гольчевський декларував, що боргів не має, натомість йому винні: млинарка Ференцова зі Святоіванівської юридики – 6 червоних злотих та львівський міщанин Горошко – 120 злотих. Ці гроші він записав львівському катедральному костелові Успіння Діви Марії (на виготовлення дубових лав).

Рухомим і нерухомим майном, спільно нажитим із дружиною Барбарою (на той час уже, вочевидь, покійною), заповідач розпорядився так. Дорогоцінності (кілька перстенів, оздоблених діамантами, гранатом, перлами), а також інші коштовності він залишав поки що собі, однак у разі неспроможності власника ними розпоряджатися, вони мали бути передані дітям Магдалени Котвицької – Бригіді, Магдалені та ін. Ким доводилася згадана Магдалена Гольчевському, сказати складно, ймовірно, це його або дружини племінниця. Вбрання Барбари (три спідниці, камізьелька) і будинок, який стояв біля броварні монастиря бенедиктинок (костел Всіх Святих), очевидно на території монастирської юридики (одним зі свідків заповіту виступає писар цієї юридики Станіслав Своровський), було записано Катажині Ковальській, племінниці дружини, а інші кілька спідниць, камізьелька та будинок, в якому мешкав сам Гольчевський, – Магдалені Котвицькій та її спадкоємцям. Натомість свій одяг (по два кунтуші, жупани, реміні тощо) заповідач відписав Янові Котвицькому, що, мабуть, доводився йому племінником, дві бекеші й жупан – Валенти Котвицькому, батькові Яна. Крім одягу, Я. Котвицькому друкар заповів годинник, дві пари пістолетів, шаблю, срібну табакерку та друкарню “ze wszystkim porządkiem”. При цьому 4000 злотих з друкарні Гольчевський офірував для костелу Марії Сніжної з умовою відправляти щотижневу заупокійну Літургію за його з дружиною душі.

“Бібліотеку”, тобто наклади видань своєї друкарні, було віддано в розпорядження львівських книгарів – Яна Шліхтина та Войцеха Карасінського, аби ті їх розпродали, а з виручених коштів половину суми роздали на заупокійні богослужіння по костелах, а другу половину (за дозволом плебана храму Марії Сніжної Дуральського) легували на “вічну облігацію” в будь-який костел на свій розсуд, з уже зазначеною умовою. Праця колег тестатора мала бути оплачена: зі ста злотих вісім вираховувалося їм.

Друкар не забув згадати і свого, ймовірно, слугу Якуба Пишинського, котрому записав два злотих, доручивши також виконавцям тестаменту справити хлопцеві новий кунтуш з французького сукна й жупан. Через відсутність вільної готівки для покриття видатків свого похорону Гольчевський наказав продати жовтий пас, шапку “із сивим бараном”, шаблю, оправлену сріблом, та дві срібних ложки. На завершення виконавцями свого заповіту він вибрав Я. Шліхтина та В. Карасінського.

Документ підписали три свідки: згаданий писар юридики бенедиктинок С. Своровський, а також якісь Томаш Хабрович і Валенти Пацевич.

Станом на 3 січня 1752 р. П. Гольчевський помер, адже того дня Валенти Котвицький вписав його заповіт до реляційних книг львівського гродського уряду, а у вступній частині запису вказано, що тестатор покійний⁹.

⁹ Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАІЛ), ф. 9 (Львівський гродський суд), оп. 1, спр. 563, с. 2.

Тестамент свідчить про те, що друкар не мав дітей, тож заповів більшу частину свого з дружиною Барбарою майна, очевидно, племінникам – дітям Магдалени й Валенти Котвицьких – Магдалені, Бригіді, а також Янові, котрому дісталася друкарня.

П. Гольчевський, напевно, належав до парафії костелу Марії Сніжної, якому й легував різні суми, хоча щодо поховання свого тіла розпорядився на користь храму монастиря реформатів. Друкар також мав якийсь стосунок до юридики монастиря бенедиктинок (костел Всіх Святих), яка розташовувалася на Краківському передмісті замкової юрисдикції. Поблизу монастирської броварні, нагадаємо, знаходився його будинок, а одним зі свідків заповіту став писар цієї юридики.

У своєму професійному середовищі П. Гольчевський найтісніше був пов'язаний із Я. Шліхтином і В. Карасінським, яким він заповів продаж книг і яких зробив виконавцями тестаменту. Зрештою, в 1754 р. Я. Шліхтин, спільно з українським друкарем та гравером І. Филиповичем, оцінив друкарню Гольчевського на 3 тисячі польських злотих, а вже 17 жовтня того ж року купив її (“materialibus ad typographiam”) за 3 300 польських злотих у Я. Котвицького та його матері Катерини¹⁰. З цією метою, вірогідно, й проводилася оцінка друкарні. К. Котвицька (Ян на той час був, вочевидь, ще неповнолітнім), не в змозі виконати умову духівниці П. Гольчевського (запис 4 тисяч злотих на друкарні для костелу Марії Сніжної з умовою щотижневих заупокійних Літургій), продала “друкарські матеріали” Я. Шліхтинові з відповідними зобов'язаннями щодо катедральних вікаріїв*.

Окрім відомостей про родинне й професійне оточення друкаря, тестамент засвідчує його високу релігійну свідомість, матеріальний добробут, ознаками якого були не лише друкарня та склад книг, а й значна кількість коштовностей і два будинки. Акт останньої волі П. Гольчевського вводить дослідників у світ його духовної та матеріальної культури, а також є свідченням барокової ментальності тестатора.

* * *

При публікації збережено всі орфографічні, синтаксичні та лексичні особливості мови документа. Згідно з сучасним правописом уніфіковано тільки вживання розділових знаків і великої літери. Скорочення слів та пропущені літери розкрито у квадратних дужках.

¹⁰ Фелонюк А. Шліхтини – львівські друкарі XVIII століття... – С. 199–200.

* Костел Марії Сніжної був філіальним щодо катедрального, а тому всіма легаціями, записаними для нього, розпоряджалися вікарії катедрі.

ДОКУМЕНТ

1751 р., жовтня 3, Львів. –

Заповіт львівського друкаря і книгаря Павла Юзефа Гольчевського

[c. 2] Testamenti per Paulu[m] Golczewski conditi oblata.

Ad officium et acta praesentia castrens[ia] capitanealia Leopoliens[ia] personaliter veniens nobilis Valentinus Kotwicki, obtulit eidem officio et ad acticandum porrexit testamentum ultimae voluntatis, per nobilem olim Paulum Golcze[w]ski conditum, manu ejusdem propria subscriptum, teneris sequentis.

W imię Ojca, y Syna, y Ducha Świętego amen. Maiąc w pamięci nieodmiennie następujący zycia ludzkiego termin y codziennie praktykujący się wiedząc wyrok Boski, że kto się rodzi, umierać musi, więc poki ieszcze Bog życia z miłosierdzia swego pozwala, aby śmierć, ktorey dzien y godzina niewiadoma jest, w kazdym czasie gotowego mnie zastała, wczesnie przy zdrowym będąc umysle y podaiąc się z zupełną rezygnacją woli Boskiey wyrokom, ten ostatniey woli moiey zestawuję testament. A nayprzod upadaiąc z głębką adoracją przed Mayestatem Boskim, Stworcy moiemu dziękuję, że mi się w wierze katolickiey urodzić y uchować pozwolił, y protestuję się, że teyże wiary do ostatniego momentu dotrzymać pragnę oraz uciekam się do nieograniczonego Miłosierdzia Boskiego, aby nie pamiętaiąc na wielkość grzechow moich, duszy moiey krwią naydrozszą Syna swego a Zbawiciela moiego odkupionej, był miłosciw, wzywam na pomoc nayosobliwszey opiekunki moiey, Matki Boskiey niepokalannie poczętej Panny, aby mi gdy dusza moja z ciała mego wychodzić y rozstawać się będzie, na pomoc przybyła y wszystkich świętych patronow moich, a osobliwie świętego anioła stroża moiego proszę, aby iako w zyciu duszy y ciała mego pilnował, tak y w ostatnym terminie oney nie odstępował y oddaną sobie pod opiekę duszę moją w ręce Stworcy moiemu oddał. Ciało zaś moje grzeszne iako z ziemi swoj ma początek, ziemi oddaię y proszę, aby przy [c. 3] kosciele w[ielebnych] o[jcow] reformatow pochowane było, na ktorego pochowanie leguię czerwonych złotych numero dziesięć, kapę mam gotową w domu y płutno na koszule, zaś na potrzeby inne iako to siece, lampy (trumna już gotowa), dzwonne leguię czerwonych złotych numero cztery, na msze święte roznym zakonom czerwonych złotych numero szesć. Długu żadnego nie winienem nikomu, mnie winni ludzie iako to Ferencowa mączarka na Świętojańszczyźnie mieszkaiąca, czerwonych złotych numero sześć, pan Horoszko mieszczanin lwo[w]ski, złotych sto dwadziescia, te tedy długi y inne ktore się kolwiek pokazo leguię do kosciola Panny Maryi lwo[w]skiego na ławki dębowe. Rzeczami zaś moiemi y zony moiey tak dysponuję. Nayprzod pierscien dyamentowy, w ktorym dziewięć dyamentow w rożą robiony, drugi także dyamentowy z dziewięcią dyamentami mnieyszemi, trzeci w serce o czterech dyamentach, czwarty o dwoch dyamentach z granacikiem czerwonym, kanaczek rubinowy perłami przewłoczony, w ktorym się znajduie kawałkow siedmnascie, perel drobnych sznorkow siedm y czwarta część sznurku osmega, krzyżyk rubinowy o szesciu rubinkach, szpinka złamana o osmiu rubinkach y w perle iedney, piersciunek złamany, tych klejnotow zostawuję sobie na dalszą czasu dyspozycją. A inquantum by mi nie przyszło niemi dysponować, tedy ich leguię dzieciom Magdaleny Kotwickiey, iako to Brygicie, Magdalenie y innym. Sukien para to jest spodnica y kamizelka na dnie kafowym z srebrnym kwiatem, spodnica czerwona sztepowana z galankiem, spodnica biała kitaykowa z kwiatami, kaftanik żoły kitaykowy, stęgierka błękitna oraz y domostwo ze wszystkim iak w sobie jest staiące przy browarze ich mosć panien benedyktynek leguię pannie Katarzynie Kowalskiey, siostrzenicy żony moiey. Kamizelkie zaś zieloną morową, spodnice białą kitaykową,

mienioną kamizelkę takż kontusik granatowy z krulikami, jupkę żółtą z futrem białym, sznoruwkę w kwiaty czerwoną, spodnice grodetorową fiałkową z galonem złotym, spodnice sztepowaną czerwoną, sztegiertki białe, sztuki matery niebieyskiej [c. 4] y domostwo w ktorым sam mieszkam, pani Magdalenie Kotwickiej leguię y jey successorum. Suknie moie tak dysponię: naprzod katusz fioletowy y drugi kontusz pieprzowy, trzeci zupan cytrynowy morowy nowy, czwarty zupan zielony nowy morowy, pas szałowy czerwony, pas perski, spodnie koralowe nowe, wszytko to Janowi Kotwickiemu leguię. Bekeszke karmazynową grzbietami lisiemi podszytą, mało przytarta y zupan koralowy y bekieszke rakową Walentemu Kotwickiemu oycu Jana, temuz Janowi Kotwickiemu zegarek, pektoralik, pistoletow par dwie, szable powszechną, czarną, tabakierki srebrną y drukarnią ze wszytkim porządkiem, na ktorey to drukarni zapisuię tysięcy cztery do kosciola Panny Maryi na Krakow[wskim] przedmieściu pod tą obligacyą, aby się co tydzien msze święte tak za dusze moie, iako y żony moiey Barbary odprawowały wiecznymi czasy. Zegar z pukładem biiący leguię do kosciola Panny Maryi, bibliotekę oddaie do dyspozycyi pana Jana Szlichtyna y pana Woyciecha Karasinskiego, ażeby oni zprzedawali y zprzedaw[wszy], połowe pieniądze zaraz rozdali na msze święte za duszę moią y żony moiey Barbary, a połowe legowali na wieczną obligacyą, zeby się wiecznymi czasy msze święte za dusze nasze odprawiali. Ktorem to panom za pracę od sta złotych przypadać będzie po złotych osiem, a moiemu Jakubowi Pyszynskiemu po złotych dwa, bez ktorego żadney xięgi nie mogo przedać, on zaś przysięć będzie powinien iako wiernie te xiązki składał y nie dawał dwie za iedne. Temuz Jakubowi należy sprawić katusz nowy francuskiego sukna y zupan nowy sukienny falendyszowy. Pas zołty bawoli, czapka z siwym baranem z wierzchem oleykowym, szable w srebro oprawną, łyżek dwie srebrnych na pogrzeb leguią, bo gotowych pieniędzy nie mam. Co się zaś tycze lokacyi summy połowej, ktora się z biblioteki zostać ma, te zeby za konsensem imci xiędza Duralskiego plebana kosciola Panny Maryi ichmość panowie dyspozytorowie lokowali, zeby się msze święte odprawowali w tym kosciele w ktorым się lepiej zda i[ch] m[os]ci. Za [c. 5] exekutorow testamentu obieram i[ego] m[os]ci pana Jana Szlichtyna y iego m[os]ci pana Woyciecha Karasinskiego, ktorych to ich m[os]ciow na Sąd Boski powołam, ażeby we wszytkim woli moiey y ostatniey dyspozycyi zadosyć uczynili. Ktory to testament dla lepszey wagi y wiary ręką moią własną podpisuię się. Działo się dnia trzeciego pazdziernika roku tysiäcznego siedmsetnego piędziesiętego pierwszego Paweł Juzef Golcze[wszki]. Jako to proszeni do tego testamentu jurisdykcyanie w[ielebnych] ich mość panien benedyktynek dla lepszey wagi podpisuiemy się Stanisław Sworo[wski], pisarz jurisdykcyi, Tomasz Chabrowicz nie umiejący pisać †, Walenty Paciewicz iako nieumieiętny pisać kładnę znak † świętego. Jakosmy tym testamentem nam naznaczone suknie odebrały w całosci, tak się rękami naszemi podpisuiemy dnia siedmnastego pazdziernika roku tysiäcznego siedsetnego piędziesiętego pierwszego. Magdalena Kotficka, Katarzyna Kowalska.

Post cujus ingressationem originale ejusdem idem offerens rursus ad se recepit et de recepto sibi[ue] restitutum officium praesens quietavit praesentibus[ue] quietat.

ЦДЛАЛ, ф. 9, оп. 1, спр. 563, с. 2–5. Засвідчена копія. Запис до реляційних книг львівського продського уряду 3 січня 1752 р.

* Останнє слово дописано зверху над рядком.

Список використаної літератури

1. Білоус Н. Тестаменти киян середини XVI – першої половини XVII ст. – Київ: Вид. дім “Простір”, 2011. – 200 с.
2. Вінниченко О. Побожні записи і порятунок душі в ментальності ранньомодерної людини на матеріялах шляхетських заповітів першої половини XVIII ст. // Наукові записки Українського католицького університету. – Львів, 2010. – Число II: Серія Історія. Вип. 1. – С. 51–65.
3. Вінниченко О. Спадкування за заповітом в українських землях: генеза і правова регламентація у шляхетському середовищі Речі Посполитої // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 2010. – Т. ССLX: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – С. 74–87.
4. Вінниченко О. Формуляр шляхетського заповіту першої половини XVIII століття (спроба дипломатичного аналізу) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2008. – Вип. XI–XII. – С. 527–555.
5. Вуйцик В. Нові документальні відомості про українського гравера та друкаря Івана Филиповича // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 1998. – Т. 236: Праці Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. – С. 457–463.
6. Запаско Я. П., Ісаєвич Я. Д. Пам’ятки книжкового мистецтва: каталог стародруків, виданих на Україні. – Львів, 1984. – Кн. 2, ч. 1 (1701–1764).
7. Кочеркевич Я. Побут львів’ян XVII ст. (джерелознавчий аналіз заповітів) // Студії з архівної справи та документознавства. – Київ, 2003. – Т. 10. – С. 55–57.
8. Лильо О. Посмертний опис майна львівського гравера і друкаря середини XVIII століття Івана Филиповича // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 1998. – Т. 236: Праці Комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. – С. 464–476.
9. Фелонюк А. Шліхтини – львівські друкарі XVIII століття // Львів: місто – суспільство – культура: зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Т. 8, ч. 2: Культура, освіта, наука, церква. – С. 195–209.
10. Augustyniak U. Testamenty ewangelików reformowanych w Wielkim Księstwie Litewskim w XVI–XVIII wieku. – Wyd. II, popraw. i rozszerz. – Warszawa: Wyd-wo Naukowe Sempex, 2014. – 300 s.
11. Cui contingit nasci, restat mori. Wybór testamentów staropolskich z województwa sandomierskiego / oprac. M. Lubczyński, J. Pielas, H. Suchojad. – Warszawa: Wyd-wo Naukowe Sempex, 2005. – 264 s.
12. Dług śmiertelności wypłacić potrzeba. Wybór testamentów mieszczan krakowskich z XVII–XVIII wieku / oprac. E. Damowska. – Kraków: Nakłd. PAU, 2011. – 235 s.
13. Feloniuk A. Szlichtyn Jan Łukasz // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa; Kraków, 2012. – Т. XLVIII/3, zes. 198. – S. 388–389.
14. Feloniuk A. Szlichtyn Kazimierz // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa; Kraków, 2012. – Т. XLVIII/3, zes. 198. – S. 389.
15. Feloniuk A. Szlichtyn Łukasz // Polski Słownik Biograficzny. – Warszawa; Kraków, 2012. – Т. XLVIII/3, zes. 198. – S. 389–390.
16. Golczewski Paweł Józef // Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku. – Wrocław; Kraków, 1960. – Zesz. 6: Małopolska – Ziemia Ruska / oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, W. Krajewski. – S. 103–104.

17. Możejko B. Rozrachunek z życiem doczesnym. Gdańskie testamenty mieszczańskie z XV i początku XVI wieku. – Gdańsk: Wyd-wo Uniwersytetu Gdańskiego, 2010. – 209 s.
18. Opalek M. Golczewski Paweł Józef // Słownik pracowników książki polskiej / pod red. I. Treichel. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 273.
19. Petriśak B. Pisarze miejscy lwowscy jako testatorzy i spadkobiercy od XIV do pierwszej połowy XVII wieku // Kwartalnik Historii Kultury Materialnej. – Warszawa, 2013. – Nr 2. – S. 295–304.
20. Popiołek B. Testamenty mieszczan lwowskich i krakowskich XVII–XVIII wieku // Львів: місто – суспільство – культура: зб. наук. праць. – Львів, 2012. – Т. 8, ч. 1: Влада і суспільство. – С. 227–236.
21. Privilegia typographica polonorum. Polskie przywileje drukarskie 1493–1793 / oprac. i wyd. M. Juda. – Lublin, 2010.
22. Różycki E. Książka polska i księgozbiory we Lwowie w epoce renesansu i baroku. – Wrocław, 1994.
23. Testamenty chłopów polskich od drugiej połowy XVI do XVIII wieku / oprac. i wyd. J. Łosowski. – Lublin: Wyd-wo UMCS, 2015. – 519 s.
24. Testamenty szlachty krakowskiej: wybór tekstów źródłowych z lat 1650–1799 / oprac. A. Falniowska-Gradowska. – Kraków: Nakł. PAU, 1997. – 261 s.

“...TEN OSTATNIEY WOLI MOIEY ZESTAWUIĘ TESTAMENT”.
THE LVIV PRINTER PAWEŁ JÓZEF GOLCZEWSKI’S
TESTAMENT FROM 1751

Andriy FELONIUK

*M. S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archeography and Source Studies,
National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv Branch,
24, Vynnychenko Str., Lviv, 79008, Ukraine, tel. (032) 235-73-02,
e-mail: afelonyuk@yahoo.pl*

The Lviv printer and bookseller of the second third of the XVIIIth century Paweł Józef Golczewski’s testament is published. This act of last will, drawn up by October 3, 1751, introduces researchers into the world of spiritual and material culture of that time, the circle of family and professional environment of the testator, and testifies his baroque mentality. The testament displays printer’s high religious consciousness, his material well-being, which was displayed not only in printing house and book warehouse, but also in a considerable amount of jewelry and two apartment houses. These aspects of P. Golczewski’s life remained unknown to historians till now. The testament is written according to the typical form of early modern period, which usually was used by representatives of the nobility, burghers and peasants. Such documentaries are extremely valuable prosopographical sources for the study of printers’ biographies and private printing initiative in the Ukrainian lands in XVIth – XVIIIth centuries.

Key words: Paweł Józef Golczewski, testament, typography, sources on history of book publishing, book printing.

Стаття надійшла до редколегії 26. 10. 2015
Прийнята до друку 18. 11. 2015